

390 napsal? „Český literární život jest otráven. Otravuje ho... nedostatek prosté spravedlnosti.“ Tak promluví bůh někdy i ústy pošelilými.

Pan Pravdivý mní, že chce zabít stůj co stůj p. Dyka a každý prostředek že jest mně k tomu dobrý. Ne, dobrý muži, nezabíjím nikoho... nevěřím vůbec, že lze v literatuře někoho zabít. V literatuře zabíjí se každý sám... a p. Dykovi nezasadil jsem já rány — *zasadil si je sám* a jsou mezi nimi smrtelné. Ale cítím cosi, čemu se říká kritické svědomí a kritická zodpovědnost, cosi, čemu nemusíte rozumět vy, ctný alegorický pseudonym. A cítím jako políček do tváře, nejen p. Dykovi, ale celé přítakávající literatuře, napíše-li polská kritika na př. o p. Dykově aktovce Pohřební hostina, když byla provozována na podzim v Krakově, že jest to „*hloupoučký šprým*“. Vy, ctný Pravdivý z Pravdiberku, nemusíte vědět, co vím já: totiž že se psalo doma o Pohřební hostině jako o znamenitém uměleckém díle, že byl kdosi, kdo ji nazval „krupějím pravého šampaňského“. A nyní přijde cizina — a nota bene cizina nejbližší a nejbenevolentnější — a řekne: hloupý šprým. Vy, ctná alegorie, necítíte ovšem, že tu dopadl na tvář políček i vám — alegorie nemají, jak známo, tváře, mají jen jména. Ale cítím to já, který podepisuji svůj soud svým jménem a přes všechny vaše zakuklené nízkosti nedám se odvrátit od toho, co cítím jako svou povinnost: pracovat k tomu, aby v Čechách bylo stále méně těch, kteří budou budoucností častováni takovými morálními políčky.

Firmě Dyk & Holý

Ve 4. čísle Lumíra míní p. Dyk, abych hleděl jen k pravdě! To napomenutí jest věru místné, ale pro p. Dyka. Kdyby hleděl k pravdě, nebyl by mohl napsat svou hrubou obranu Holého a nemohl by se ještě nyní chytat tak bezduše slovíček a zamazávat jimi pravdu. Neboť je-li i v Skokádách několik básniček „nacionálních a sociálních“, nemá *leno* nacionalism a socialism nic společného s Bezručem a ovšem ani nic s Holého Mračny. Skokády jsou běžná gymnasiijní poesie, v níž každý průměrný student horuje o „Vlasti a Ní“ — v Mračnech jest naproti tomu přímá ozvěna z Bezruče. To znamená týmž jménem označovat dvojí věc docela různorodou, a tedy nejhrubší sofistiku, p. Dyku.

Holému jsem také dlužen několik slov. 1. Moravsko-slezskou revui, květen 1906, jsem nečetl, nebyl jsem ani v Čechách v tu dobu; Moravsko-slezskou revui znám teprve od založení Noviny, kdy jest mně zaslána výměnou. Ostatně Holý posílal mně sám vlastnoručně každou svou elukubraci, i jednotlivá čísla Moravsko-slezské revue se svými sotisami; proč mně neposlal i květen 1906? Žalují-li na někoho, jest mou věcí postarat se o to, aby se mu obžaloba dostala do rukou. 2. Holý zalhává, píše-li nyní, že „mluvil jen o Bezručově přejetí veršové techniky“ — nic víc. Nikoli; psal: „přejal z něho celou techniku, vnější i *vnitřní*“. A co jiného jest *vnitřní* technika veršová ne-li básnická forma a styl? 3. Novina není založena pro masopustní šprýmy a proto nedám Holému místo, aby dokazoval odvislost Bezručovu od svých Skokád. Zítra mohl by přijít jiný šašek a žádat mne, abych mu dal sešit Noviny, že chce dokázat kvadraturu kruhu. Pro své šaškoviny měl Holý posud Moravsko-slezskou revui, má i Lumír, jeho přátel sedí i v jiných listech — o místo nebude mít tedy novou. 4. Jednati soukromě a po důvěrnících s p. Holým odmítám. Po veřejných sprostotách, které tropil Holý, jest mně prostě směšný jeho náhlý stud a snaha po

diskretnosti. Já kritisoval veřejný literární čin Holého — jeho t. zv. báseň, kterou předal veřejnosti — a po ostatním mně nic není. Má-li co Holý povědět, ať poví to veřejně. Po jeho soukromí mně nikdy nic nebylo a není.

391

Spisovatelova zodpovědnost nebo nezodpovědnost za jeho figury a reky?

(Příspěvek k českým sporům o literární abecedu.)

Na mou výtku, že p. Dyk uráží *nestylově* pochybným a laciným pošklebkem v kterési větě své povídky Událost pozorovaná z okna moderní českou filosofií,¹ odpovídá p. Dyk ve feuilletoně 5. seš. Lumíra, a odpovídá prostě uboze a pošelile. On prý nic — on muzikant — názor, který pronáší se v povídce o moderní české filosofií, není prý názor p. Dykův, nýbrž názor jeho reka — mrzutého a nevrleho čtyřicátníka, trápeného revmatismem — a vlastně ne ani jeho, nýbrž kohosi, kdo mu jej řekl. (Ten čtyřicetiletý revmatik není filosof-odborník, vykládá p. Dyk, a spokojuje se soudem z druhé ruky.) Pana Dyka nesmí nikdo ztotožňovat s jeho pozorovatelem z okna; p. Dyk není ještě čtyřicátník a nemá revmatism... A z toho závěr: račte se, milý kritiku, obrátit se svou výtkou na „pozorovatele z okna“ a nechat na pokoji mne, Viktora Dyka. Jsme dvojí rozdílná osoba. — Velmi rád, velectěný p. Dyku (odpovídám k tomu), račte mně jen sdělit adresu svého „pozorovatele z okna“. Je to snad p. Vincenc Petržilka, Křemencova 25?

Úžasnou teorií postavil tu p. Dyk. Nejčistší literární liguoriánství. Není tedy pan Dyk za svou figuru, za svého reka vůbec zodpověden! Ten rek *není* jeho fikce, *není* výtvar jeho mozku — ten rek *existuje objektivně*, oddělen od p. Dyka!... Goetha, Rousseaua obviňovala celá řada vrstevníků, že řečmi vloženými do úst svého Werthera nebo svého vikáře savojského nebo své nové Heloisy, nebo ději, jež sehrávají, nebo myšlenkami, které promýšlejí, nebo city, které pocítují, kazí mládež a dávají pohoršení. Goethe a Rousseau měli podle p. Dyka odpovědět (škoda, že toho neučinili): „Pardon, pánové, zbytečně se rozčilujete. Spletli jste se v adrese. Za ty řeči, myšlenky, názory, city nejsem zodpověden já, nýbrž pan Werther ve Wetzlaru ta a ta ulice, to a to číslo — nebo pan Saint-Preux nebo Julie de Wolmar v Charmettes na břehu jezera Ženevského. Ostatně upozorňuji vás, že Werther, který já myslil, trpěl návaly krve k hlavě (jimiž já, bohudíky, netrpím) a že Julie v tu chvíli, kdy tak a tak cítila, nebyla docela normální nýbrž trpěla nervovou poruchou (kterou, bohudíky, já netrpím). Nadto třeba uvážit, že nebyli filosofičtí odborníci a že názory své mohli mít od sousedů...“

Pan Dyk má pravdu, píše-li, že „intensita naší literární revoluce nebyla patrně tuze valná a že se přeme posud o abecedu“. Ano, může-li vážný spisovatel (a ze toho jest pokládán p. Dyk) postaviti beze studu *takovouto* teorii a hájiti se *takto* — kličkovati a vymlouvati se tak uboze — pak věru: ubinam gentium vivimus?

Ať si představí p. Dyk a jeho stoupenci následující případ v Události pozorované z okna. Předpokládejme, že namísto profesora R. v prvním patře domu p. Dykova bydlí c. k. notář a má na dveřích c. k. orlíčka. A orlíček ten vyvolá v myslí „pozorovatele“ p. Dykova určité názory a soudy, jako je vyvolala visitka profesorova,

1 - [Týká se kritiky Dykovy Písně o vrbě. Viz zde str. 282 a n.]

a p. Dyk sdělí pošklebečný a nezdvořilý jejich ráz nějakou větou. Bude kniha konfiskována, třebaš pan Dyk položil před ně „jak mu bylo řečeno“ — nebo nebude? A bude za tuto větu odpovídat před soudem „pozorovatel“ p. Dykův nebo p. Dyk sám?

P. Dyk líčí v Lumíru vše, jako bych jej pronásledoval ze stranic. To je klep, a bezduchý klep. Já útočil na p. Dyka jen pro *nizký způsob jeho myšlení*, který se projevil v tom starém zatuhlém vtípu, jako se projevuje dnes v jeho trapném vykrucování se, a hlavně pro jeho *nestylovost a neuměleckost*. Kdyby namísto filosofa prof. R. bydlil v imaginárním domě p. Dykovy povídky *švec* a p. Dyk místo pošklebku na filosofii napsal pošklebek na ševcovinu, byl bych ho za to ztrestal stejně — bylo by to stejně neumělecké a nestylové. Právě proto, že „pozorovatel“ p. Dykův *není* filosof, nemůže se starat o filosofické práce prof. R., a plesnivý vtíp p. Dykův v jeho ústech jest *nemístný, nemožný, libovolný, schválný* — slovem jest to autorovo *ex tempore* a ne charakteristický rys podmíněný celkovým organismem jeho figury — ne stylová nutnost nebo výraznost. Že jest *ex tempore* na jevišti nestylové a nevkusné a že se hercům právem zakazuje, chápe se dnes již všeobecně. A požadavky, které se kladou na spisovatele, mají být menší než ty, které se kladou na herce? Ó literární abecedo! Ó literární negři!

[Dopis Osvěť lidu]

Vážený pane redaktore!

Bylo mně zasláno 1. číslo Vašeho listu, v němž jest obsažen posudek jakéhosi p. *ukb* o Novině: v posudku tom jest však poznámka ve 4. sloupci venkonce *nepravdivá*, nepravdivá co do faktů, které uvádí, i co do soudu, který z nich vyvozuje. Pan *ukb* líčí tam nesprávně mé jednání s Em. šl. z Lešehradu.

Pan z Lešehradu tázal se mne nejprve, uveřejnil-li bych jeho repliku proti referátu p. Šimkovu. Odpověděl jsem, že ano, bude-li věcná, že však musím ji dříve předložit p. Šimkovi a že současně s ní uveřejním dupliku p. Šimkovu: takový že jest mrav ve všech redakcích. A tak jsem i učinil: 10. sešit Noviny přinesl i projev p. z Lešehradu i projev p. Šimka. Pan z Lešehradu poslal mně na tento projev p. Šimkův *novou odvetu* a tu odmítl jsem tisknouti, *protože jsem se zatím přesvědčil vlastní četbou a vlastním studiem knížky p. z Lešehradu, že mu p. Šimek nekřivdíl*.

Vrátil jsem tedy p. z Lešehradu jeho novou odvetu s tímto odůvodněním. Tak se měla věc mezi mnou a p. z Lešehradu. Nevím nic o tom, že p. z Lešehradu „odhalil toto mé nevysvětlitelné jednání“ v Samostatnosti: nečetl jsem žádného nového jeho projevu v té věci v jiném listě: kdybych byl něco takového zvěděl, byl bych okamžitě proti tomu protestoval v Novině, jako protestují nyní zde.

Nepsal jsem zejména soukromě p. z Lešehradu, že „uznávám přehmaty p. Šimkovy“! Takových přehmatů v jeho referátě není! Pan Šimek „nezfalšoval také citátu“, jak tvrdí p. *ukb*. Pan Šimek *prehlédl se* nanejvýš v jednom případě, ale přehlédnutí to jest zcela bezvýznamné, poněvadž verš p. z Lešehradu, cituje-li se i doslovně, jest ztrnulý a chatrný.

Tvrdí-li p. z Lešehradu opak toho, co zde píšu, *ať Vám, p. redaktore, pošle mé listy a Vy uveřejníte je doslovně: uvidí se, mluví-li pravdu*.

Doufaje, že uveřejníte tento můj list přesně a úplně, jsem s výrazem úcty

F. X. Šalda

dopustila se nepěkné křivdy na mně i na p. Otokaru Šimkovi, a poněvadž na ní setrvává přes mé dvoji vysvětlení, jsem nucen její jednání veřejně zde odsoudit. Její literární dopisovatel, jakýsi *ukb*, stal se advokátem Em. z Lešehradu a bere v ní velmi sofisticky v ochranu jeho sbírku překladovou Souhvězdí. P. Šimek napsal do 8. sešitu minulého ročníku Noviny odsudek této sbírky, který doložil citátem několika nestvůrných veršů z ní. Přitom stal se mu však omyl jistě lidský, že se přepsal a místo verše:

„ti dárci serenád, je *krásný* slyšící“ citoval: „ti dárci serenád, je *krásné* slyšící“. Omyl ten jest, opakuju, pro celkový soud o sbírec p. Lešehradově hlostejný, poněvadž místo tohoto verše mohu z ní citovat alespoň třicet veršů velmi špatných nebo nesmyslných. Tento omyl p. Šimkův nazvala Osvěta lidu nepěkně a nespravedlivě falšováním.

Nějaký týden po odsudku p. Šimkově dopsal mně Lm. z Lešehradu, že mu p. Šimek křivdí, a prosil mne, abych křivdu tu odčinil. Odpověděl jsem: nečetl jsem vaši knihu a nemohu tedy posoudit, pokud vám p. Šimek křivdí nebo nekřivdí, ale máte-li doklady, braňte se, uveřejním vám vaši obranu. A Em. z Lešehradu poslal opravdu obranu, uveřejnil jsem ji s duplikou p. Šimkovou v sešitě 10. Zatím opatřil jsem si však knihu Em. z Lešehradu, přečetl jsem ji, srovnal ji s originály (studuji autory, z nichž Lešehrad překládal, léta a léta) a viděl jsem, že mu Šimek nekřivdíl: že překlady Lešehradovy jsou opravdu monstrosní. A když mně poslal Lešehrad *novou polemiku* proti Šimkovi, odmítl jsem ji otisknout a napsal jsem mu také, proč ji odmítám tisknout. Přiznal jsem, že v jednom detailu se p. Šimek zmýlil, ale *v celkové soudu*, řekl jsem, *má pravdu*. „Přečetl jsem zatím knížku vašich překladů,“ psal jsem mu doslovně, „a vidím, že většinou nevyhovují postulátům, které se musí klásti na umělecký a básnický překlad.“ Jak vidět, choval jsem se v celé věci zcela korektně a *plným právem postavil jsem se proti nekonečnému rozprádání sporu, který neměl naprosto žádného literárního účelu a smyslu*. Literární korespondent Osvěty lidu vybájl si z toho jakousi zradu, již jsem se dopustil na p. Šimkovi, vyfantasíroval si, že jsem soukromě „uznával přehmaty p. Šimkovy“ a nazval mé jednání „nepochopitelným“. Vysvětlil jsem věc redakci listem, v němž jsem žádal, aby Em. z Lešehradu *poslal mé listy redakci Osvěty lidu a ta aby je otiskla — že se uvidí, mluví-li Lešehrad pravdu*. Lešehrad ovšem listů *neposlal* a brání se po farsku — kličkami § 19 tiskového zákona... A následkem toho p. *ukb* opakuje své živé nařknutí znovu a ty stojíš zde prostě bezbranný proti této neslušnosti...

Naše venkovské časopisy bývají ve svých t. zv. literárních rubrikách žalostnými smetišti nejrůznějších klepů, zpotvořeným a znetvořeným ech-m Prahy, a listy ty bývají i bezděčným někdy nástrojem msty nebo jiných nepěkných pasí. Individua zakuklená v nejrůznější šify, lidé bez literárního vzdělání a literární kvalifikace zasedají v nich na soudcovské stolce a rozhodují o nejsložitějších otázkách, které jim bývají většinou španělskou vesnicí. V literárních dopisech pěstuje se tu často prázdné a bezduché klepaření. Může to být člověku hlostejno, pokud jde o listy bezvýznamné. Ale nemělo by tomu tak být v listech, jako jest Osvěta lidu, které mají své dobré politické poslání. Sleduji delší dobu literární rubriku Osvěty lidu a mohu říci, že jest velmi zanedbaná, úrovně bédné a že propadá nejhoršímu diletantství.